

Megjelenik mindennap a délutáni órákban.

Előfizetési díj:
 Egész évre 12 ft, fél évre 6 ft, év-
 negyedre 3 ft o. 6.

Helyben előfizetheti Demjén L. és Keresz-
 tesy Pál urak kereskedésében, hol egyes szá-
 mok is kaphatók.

Szerkesztői szállás: belső-tordantca 122. sz.
 Kiadó-hivatal: A tanácsház mellett, az emelet
 hátsó részében.

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDÁSZATI NAPILAP.

Hirdetési díj: öt hasábos garmond sorért 6 kr
 s egyszeri beiktatás után 30 kr. bélyegdíj.
 Hirdetések felvételnek: Helyben: a kiadóhivatal-
 ban, Demjén László könyv- és Keresztesy Pál papir-
 kereskedésében. Pesten: Zeisler M. (királyutca
 60. sz.) Bécsben: Haasensteinsches Verlags-
 (Neuer-Markt 11. sz.) Oppelk Alajosnak (Wollzeile 22.
 sz.) Rudolf Mosse off. Zeitungs-Agent (Stadt, Seiler-
 stätte 2.) Süddeutsche Annoncen Expedition Stuttg.
 Nyitlertől cikkek: sora után 20 kr. előleg be-
 küldése mellett a szerkesztőséghez címzendők.
 Előfizetések s hirdetések díjak a vidékről a
 szerkesztőséghez küldendők be.

A megpróbáltatás napjai.

(Ss.) Parlamenti életünk rendes folyamában néhány napja válság állott be. Ez eset rendkívüli s alkotmányos országokban csak akkor szokott előfordulni, midőn a forradalom szele az országház ajtóit sarkaikban rázogattja. Ilyenkor a pártok, kiválsóan a kisebbségben levők oda vetik a feket a szenvedélynek, s e tüzes paripára kapva rohannak gyorsan a falba vagy az örvénybe — csak nagy ritkán, s valami emberfölötti esemény közbejöttével, a jobbélre vezető ösvényre.

De hát nálunk ilyenek-e az állapotok? Ott áll-e már a felforgatás országházunk küszöbén? Avagy a forradalom fekete pontja emelkedik-e magasabb és magasabbra a politikai láthatáron, mindig szélesebbre terjesztvén ki sötét, vészhozó szárnyait?

Korántsem. Nálunk még pár nap előtt is a békés törvényalkotás műven dolgoztak a honatyák. Csak most kezdő szellemenekünk nyakra före fütteni a szenvedély mozdonyait, s esodálatosan rövid idő alatt, maga után vonlatva a „kormányképes” balközelet is elhajtott odaig, hogy lehetlenné tett minden rendes tetszakszószt: terrorisálni próbálta a nagy többséget; fitymálta a ház szabályait, az elnök tekintélyét, s a politikai éretlenség füstjével, a ház méltóságához nem illő fogások élcszszikráival takarta el a törvényhozási higgadt bölcsesség jelvényeit.

Pedig hát ezek a lángszavakat sziporkázó ellenzéki urak jámbor emberek. A forradalomtól nekik borsózdik legjobban a hátuk. Hanem eddig tanusított tehetetlenségük, érzetében szükségét látták annak, hogy az alkotó, többség művét megakasszák, s magukat az általános választások küszöbén nép- és jogmentőként mutassák be az ország választóinak.

1848-ban, midőn (rendi országgyűléseink véget érve) júliusban az első parlament gyűlt egybe Pestre, mai szélbalunkhoz hasonló számú oppositio támadta volt meg az ország kapacitásaiból alakult első magyar miniszteriumot. A többség akkori nagy vezére (kinek szabadelvűségében bizonynyal a szélbalok sem kétkedhetnek) így szolt a miniszteri székből-kimaradás ambícióján kesergő, vagy rövidlátóságból békétlenkedő töredéknek: „nemuljan el e törpe minoritás.” El is némult. Ma, 1872-ben botrányos parlamenti csint kísérelt meg a szélbal töredék s a kormányképes ellenzék államférfiai szerencsésüknek tarták a, lehet jó hazafi, de rossz politikusi szélbalokat követni a megmondolatanáság útjára.

TARCA.

Petki János élete.

— Irta: V. s. —

Hazai történelmünknek sok oly alakja van, mely társain feljül emelkedve, kora kiváló egyénisége volt, s részletekben még hiányos történetírásunk alig egy-két vonással emlékezik meg róluk. Ily kitűnő egyéniségek működése nélkül pedig, áldásos következményeikben végtelen időre kiható sok fordulata nagy eseményeknek aligha következtek volna be a nemzeti közelében. Minél válságosabb volt a kor, melyben éltek; minél súlyosabbak és veszedelmesebbek a körülmények, melyekkel elszántsággal megküzdöttek; minél tisztább az érzelem forrása, mely tetteiknek szülő-anya, s minél elszántabb az akarat, mely határozataikat végrehajtói volt; jellemük annál példányosabb, emlékeztük annál tisztelretméltóbb.

Az író és államférfi Petki János, korának ily férfi volt; épen azért, midőn itt róla néhány életrajzi adat közölök, s benne a hazai történelmek jellemzőre, s tettekben gazdag életre nézve tisztelretméltó alakját megismertetem, úgy hiszem, ama kor történelme épületéhez is pár nem értéketlen homokszemmel járulok.

Petki János a XVI-ik század utolsó felében székelő főri családból született; atya derzsi Petki Mihály 1571. körül Udvarhelyszék, később Marosszék főkirálybirája, anyja Daczó Margit volt; testvérei: Petki Ferencz (1601-ben Dobokavármegye főispánja), továbbá: Petki Pál, Kata és Margit; ifju korában, mint akkor az erdélyi előbbkelő ifjuság nagy része, a hazai iskolák végzése után külföldre utazott, s ez alkalommal Korinthusban huzamosan tartózkodott; később visszatérvén, nevelése bevégezése végett Báthori Boldizsár udvarába ment, s 1590-ben már ennek apródjai között találjuk. A hatalmas zászlós ur udvartartása a fejedelemével versenyzett, országos tekintélye, befolyása, pártvezér-szerepe udvarát a Zsigmond fejedelem ellen képződött ellenzék-gyűlélyevé tette. Mig Zsigmond udvara spanyol és olasz viadokok, táncosok és zenészek társaságában tobzódott, addig Boldizsár lázas tevékenységben töltötte idejét. Amott az ifjuság a sima udvaronezkodásban tett előmenetelt, az itteniek országos közdolgokban nyertek kike-

A többség számtalanszor agyonszavazta az ellenzékét, ám beszélje ez agyon a jelen országgyűlés hátra levő munkanapjait, ne engedje meg, hogy egyetlen törvény, alkotásunk — így szólnak a szenvedély uralma alá jutott ellenzékiek.

Az így eljáró ellenzék azt állítja, hogy jogot védelmez, a többség zsarnoki önkénye ellen, s ezért hazafias tettet művel.

Lássuk csak minő hazafias tett a törvényhozás menetének erőszakos megakasztása.

A választási törvény reformjának részletes tárgyalása van napi renden az országházában. Szükséges ez azért, hogy a választási jog bitorlásának határ szabassék, hogy a választók összeírása, nagyobb renddel történjék, s a közérkölosöt megromító vésztegetések kellenőn korlátoztassanak. Ezeket kívánja elérni a többség az új választási törvénypótlékkal, mely az 1848-ki törvény alapelveit érintetlenül hagyja, s csak arra céloz, hogy a választások e törvény valódi értelmében hajtásának végre, az éljen a joggal, kit azzal a törvény felruház és éljen úgy, a mint azt a törvény rendel.

Ez nem tetszik a mi ellenzékünknek. Ha ez a törvény életbe lépne nem lehetne vidéken és városban szavazónak állani be olyannak is, kinek erre a törvény jogot nem adott, — azután a korteskedések is meglennek szorítva. Ezért próbálják a jogvédelem palástját felöltöni, pedig voltaképen a törvény kijátszását és a visszaélések korlátlanul üzhetését partfogolják; midőn tehát a többség zsarnoki önkényét emlegetik, a törvény súlyát nem szívelhetik, ezt akarnák vállaikról lerázni, mintha csak a kötelmek nélküli jog hívei, hirdetői lennének.

Ez, úgy hiszem, nem honatyai bölcsesség, — de még kevésbé hazafias tett!

Avagy talán ilyenén az qualificálhatná, hogy miatta a jelen parlamenti ülésnek nem biztosíthatja a parlament jól értelmezett függetlenségét, az incompatibilitásról hozandó törvény által?

nem intézkedhetik hazánk szívének, fővárosának rendezéséről, holott ebben a legesekélyebb falusi község is részesül?

az, hogy nem láthatja el a telepítvényesek ügyét, s ez által ezer és ezer család jóléte, vagyonának biztosítása ott maradna a kétség dacoclesi kardja alatt?

Talán az lenne hazafias tett, ha az ellenzék által támasztott parlamenti botrány miatt eddigi kolozsvári egyetemünk megnyitása ismét egy egész hosszú évvel továbbra halasztatik? ha Ludoviceumunkban még ez évben sem

peztetést, s e fölött urok — mint ország főkapitánya — mellett szereztek katonai ismereteket. Az előbbkelő férfakkal való gyakori érintkezés bő gyakorlati iskola volt a bő elméleti ismeretekkel bíró Petkinek közpályára való kiképzetéséhez; esze és szíve megnyiták előtte e pálya sorompóit; ő férfias szilárdsággal lépett a küzdőterre, s megörzö az ama pálya sikamlóssága dacára mindvégig.

Pedig a korszak olyan volt, mely a jellemet megpróbálta. A mohácsi vesztett csata által a nemzet életfáján ejtett seb behégedt ugyan már; de a két országga szakadás utóbajai életveszélyes rázkódásoknak tették ki a beteg hazát. Erdély önálló államiségának politikai szükségessége felett épkkor folyt a leghevesebb vita az országgyűlés termeiben; az önállóság biztosítékaira nézve már az első fejedelem választásakor támadt nézetkülömb-ség ekkor vált legnagyobb mérvűvé a két párt között. A kik az ország önállóságát a némettel való szövetekezés által vélték biztosítani: azok részén ott állt a jézsuiták által felbujtogatott fejedelem, s tanácsossai egyrésze mellett a szászság; a kik az ország önállóságát a török védnőkség által vélték biztosíthatni, azok részén a fejedelmi tanács legkitűnőbbjei: Kendi Sándor Kováchoczi, az ország magyar s székelynépességének legtekintélyesebb része és a többi Báthoryk aj állottak. Utóbbi párt mindég győzött; de a zsarnok jellemű Zsigmond vad szenvedélye és alávaló kegyenczei ravaszsága az 1594. aug. 30-ki kolozsvári megszárlással gondoskodott e párt szét-szórásáról, s saját elveit juttatta érvényre.

Azonban Erdély sorsa nem csak saját politikájá-ól függött, lényegesen módosítógat folytak be arra a szomszéd két hatalmasság egymáshoz való viszonyai a kettő közti egyensúly legerősb támkövét ép Erdély önállósága képezvén. Mig Erdély a portához hű és a portá Erdélynek védnőke maradt: az egyensúly biztosítva volt s Erdély önállósága szilárd alapon nyugodt; de midőn Erdély a portától elhajolt s egymásnak romlására kezdettek törekedni: az egyensúly megzavarása mellett a meggyengített Erdély önállóságának alapja ásatott alá. Petkit látnoki lelke hamar tájékozta a helyzet iránt. Az új kormány udvaronekokból tett ki; ő az új udvar előtt nem igen állott kegyben, utja másfelé vitt: Derzsi magányába vonult, s a mint kortársai mondták, „az nagy szent Kornis Farkas” Kata nevű leányát nőül vevén, családát alapított; házassága a hős Székely Mózesnek kora e legkitűnőbb emberével és a nagy tudományu

kezdhetik még hadi tanulmányaikat a magukat hőnvédelemre szentelt ifju tehetségek?

ha ott marad víz és iszap alatt millió holdnyi föld, a esatornázás nem engedélyezhetése miatt?

ha csupán ily engedély meg nem adása oka, hogy nem épül ingyen államunknak 110 mfd vásútja, gazdaszatunk, iparunk, kereskedelmünk óriási kárára, — ha nem épülnek ki azon vasutak, melyek hazánkat színtugy beillesztenék a világkereskedelem hálózatának gőczpontjává, s azok, melyekkel kezét nyujtanának hórval-tót és határvírdéki testvéreinknek — államunk integritásának megszilárdítására?

Azt kérdem: mindezek elmulasztásáért? a parlamentarismus alapelveinek szenvedélyes, botrányos megrohanásáért? az üdvös törvények hozatalának erőszakos megállításáért? az országnak okozandó millió és milliónyi kárakért? a tudományosság, s hadi ismeretek terjesztésének meggátlásáért — ki vállalja el az ország színe előtt a felelősséget?

A Deakpárt phalanxján utóvégre is megtörnek a támadások. A szélbalok nem lesznek nevelése-sőbbé mint valának eddig: 40,000 főből álló hadsergükkel s kölesön utján fedezendő budgetjükkel, melyben az adónak neve se fordulna elő; hanem a kormány képes balközépnék, e magát egy „törpe minoritás” — által elragadtatott pártnak fogja mindenki imputálni azon kiszámíthatlan erkölcsi és anyagi kárt, mely ebből a népképviselőre, a nemzetre és országra háruland, mely megingatja a külföldön is a politikai érettségünkbe vetett hitet, a minnek eddig oly sok hasznát vettük s mely önálló állami létünknek egyik szegletkövét képezi.

Legujabb táviratok.

Bécs, márt. 9. A birodalmi tanács mai ülésében a kormány törvényjavaslatot terjesztett elő a landwehrek mozgósítása esetében szükségös lovak beszerzése iránt. — Az igazságügyminiszter válaszolt az esküdtiséknek Csehországban delegáltására vonatkozó interpellációra, — részletesen kimutatván, hogy a delegálás törvényen alapszik, és független bíróságok által, a törvény értelmében fog az eljárás történni. A kormány tehát nem teheti, hogy az államügyészeknek utasításokat adjon, mint ezt az interpelláló kívánja. Erre a budgetviték folytatása következett. A ház az 1872-ki budgetet és pénzügyi törvényt harmadik olvasásban elfogadta.

Bécs, márt. 9. A kormány elhatározta, hogy husvét után felfüggeszti a reichsrath üléseit s időközben új választásokat rendel el a cseh országgyűlésbe és pótválasztásokat a reichsrathba.

Péchi Simonnal hozta rokonságba. Ez összeköttetés még inkább megerősíté politikai álláspontján, melynek az események áramlata, ha későre is, de diadalt jósolt.

Nehéz idők jöttek a nemzetre. Az 1594. aug. 30-án Kolozsvár piacán a gyalui és más börtönökben véghezvitt megszárlás csak előjátéka volt azon 10 évig tartó véres tragédiának, melyet Erdélylyel Zsigmond, Rudolf, Mihály vajda és Básta játszottak el.

Zsigmond, ki politikai nemes elleneivel oly szilaj zsarnoksággal bánt, az eseményeknek ura maradni nem tudott; ingadozó, határozatlan természete és pulya-lélkülsége miatt nem volt képes az államgépézetet czélnak megfelelően kormányozni; romlottlelkű kegyenczei, s jézsuiták befolyása őt bábbá törpítette le; tetteinek két forrása volt: ambíció, s könnyelműség; ambíciója nagyobb volt, mint képessége, s annál is nagyobb könnyelműsége; háromszor lett fejedelem, s tehetlensége érzetében annyiszor hagyta ott trónját; kormánya alatt Erdély egy második Mohácsnak nézett elébe; későn látta át, mily vészteljes jövendőt készített hazájának Rudolf által való szövetekezésével; midőn bátyja — Báthory Endre — javára lemondott a fejedelemségről, s evvel a porta védnőksége alá visszatérésre Erdélynek utat nyitott: a feltornyosult veszély feltartóztatására nem volt már villámhárító.

A megcsalt Rudolf boszut forralt, elhatározta, hogy Erdélyt tegyverrel hódítsa meg, s e határozata végrehajtására Mihály oláhországi vajdát kérte fel. A vajda a semmit sem sejtő Erdélyre 1599-ben rárontott: gyújtott, rabolt mindent, mit utjánban talált; október 28-n a schellenbergi téren véres harcot vívott Erdével, a kélszínűség ama földén számtalan jeles hősnek halála, annyi kiömlött vér sem menté meg a hazát a bitor hatalomtól; barbar sereget szétküldé az országba, s azok rablás, dúlás, pusztítás, öldöklés által tették magokat urokhöz méltókká. Endre áldozatul esett: bűnhődött előde hibáért. A keserű gyümölcsök, melyeknek magvát Zsigmond hinté el, neki, s a hazának jutottak. A nemesség, mint üldözött vad, futkosott saját hazájában; idegen lett a magyar óthon, mert a bitorló oláh vajda trónra jutva, halálítéletet mondott a nemességre, s midőn az jogaira, kiváltságaira hivatkozék, kardjára ütve, így kiáltott fel: „Erdélyiek! ide nézzetek, ez az én privilegiumom!” Igaza volt: ő hóhérnak született, s nem egy ország fejedelmének.

Róma, márt. 9. Antonelli, ki mindeddig hevesen ellenezte a pápa Rómából leendő távozását, hír szerint megváltoztatta ezen nézetét.

Berlin, márt. 9. A kormány elhatározta, hogy nem állít fel több katolikus gymnasiumot s az új gymnasiumok protestansok, vagy felekezeti nélkülűk lesznek.

London, márt. 8. Az alsóházban ezt mondá Lowe: Northete az abyssinai herceg átköltöztetését Angolországba egészségi tekintetektől és a herceg neveltetése végett eszközle. Azon eszme volt itt az irányadó, hogy a herceg majdan nagy befolyást gyakorolhatand ország polgárosítására.

Enfield — Egerton kérdésére válaszul — kijelenti, hogy a Nangasaki környékén fekvő falvakból különböző helyekre átszállított keresztények, — kik mintegy 80-an voltak, — a japáni kormány részéről nem részesítettek gyalázatos bánásmódban. Enfield sajátát fejezi ki azok átszállítására felett, s megígére, hogy ezen ügyben vizsgálat fog megindíttatni.

Washington, márt. 8. Azon euquete-bizotmány, mely a háboru alatt Franciaországban eladott fegyverek tárgyában eszközöndő vizgálat végett rendeltetett ki, már megalakult: az 6 republikánusból áll, kik a kormány párthoz tartoznak, és egy demokratából. A senatusvona-kodott Schurz senatort ezen bizotmány tagjává kinezni azt azonban megengedte, hogy az a tanukihallgatásokon jelen lehessen.

Lapszemle.

A „P. Napló” azt, mit az ellenzék elérni akar, hogy a kisebbség elől meghátráljon a többség, kéréltetlen tagadásának nevezi azon alapelveknek, melyeken a parlamentarismus s hazánk kormányszata nyugszik. Megtagadni a többség jogát, saját meggyőződése és legjobb belátása szerint alkotni törvényt; s reá octroyálni akarni a kisebbség parancsolatait: ez egyenlő a hajdani lengyel liberum veto-val, s kizárva minden képpiseleti rendszert, absolutismusra vezet, melyben szintén a kisebbség dictál törvényt a nemzet többségének. — Ha igaz volna is hogy jogfosztó, reactionarius a kérdéses törvényjavaslat, hogy a nemzet fölháborodott miatta; ha alkotmányos érzés volna benne, nem kellett volna-e a nemzet ítéletére hivatkozni a baloldalak; s a legközelebbi választásoktól várni ezen ítéletet? Terrorizmusnak hirdetik a többség uralmát, pedig a mit ők minvelnek s kívinni akarnának, az a valódi, a legnyersebb terrorizmus.

Az „Ung. Lloyd”, noha az országgyűlés azonnali felosztatását a hátralevő fontos teendők miatt fájlalná szintén azon nézetben van, hogy a kormány inkább e rendszabályhoz folyamodjék, mielőtt oly compromissum-ra lépne, mely gyöngének tünteti fel az oppositioval szemben. Ez esetben nyugodtan nézhet a jövő választások elé.

Majd jött Básta rémkorszaka, határt nem ismerő pusztításaival; a göröszlői és fejtővári vesztett csaták, Székely Mózesnek a hon megmentésére tett kísérletei, s a barcasági véres haroz után Erdély teljes elnyomása csaknem egy második Mohács szenvedéseivel.

Ez tíz év veszedelme, a kronikások emlékirataiban ugynevezett ebhajduk, bolonok és oláhok által rendszerezített írtóháboruk folytán virágzó falvak, városok lettek semmivé, egész vidékek néptelenekké, a nép nem vethetett s nem aratott; erdőn hegyen bujdokolva, éhség s ragálylyal küszködött; könyezte hazája sorsát, jobbjai legyilkoltatását, alkotmánya, szabadsága lábál tapodását.

Ilyen volt e tíz esztendő, a megpróbáltatás kora. Az anyagi romlással az elerkölcstelenedés karon fogva szokott járni. Ez volt Erdélynek is sorsa. Egy Tamásfalvy János, Donáth György, Bedő István, Mátis János és Rácz György nyíltan csatlakoztak a nemzet gyilkosaihoz, zászlójuk alá toborzani nem szégyenltek. A nemesis el is érte, kit előbb, kit utóbb, de mindegyiket. Voltak sokan, kiket az önzés vagy megfélemlítés a hatalom körébe vont, ritka, ki soha félre nem lépett, soha el nem tántorodott. Petki ezek közül való volt.

Ott volt a schellenbergi harczon, hősként csatázott, az utolsó közt menekült. Midőn a fényes történelmi jellemű Székely Mózes a bátrabbakból Mihály vajda ellen pártot alakított, azokat „hazájokhoz, nemzetségehez való jóakaratra indítá, hogy ne szenvedjenek olyan tyrannust,” 1600-ban segítségért Lengyelországba távozott: „kifutá — így szol a kronikáiról — az országból velle a sógora Kornis Mihály, Petki János és többek sokan.”

Az 1601. jan. 21-ki kolozsvári országgyűlésen, melynek intező főfe személyei Székely M. és Csáky István voltak — tevékeny részt vett; mint ilyen az újra megválasztott Zsigmond fejedelem behívására kiküldött követésébe beválasztatott; ez évben már Marosszék királybirája s kapitányként szerepel; mint tevékeny és főleg a székelyek közt felette népszerű ember sok hasznos szolgálatot tett az ugynevezett hazafi pártnak, teljes erejéből támogatván vezérüknek, Székely Mózesnek a hon felszabadítása végett küzdelmét egész a barcasági balvégtől vesztett csatáig, melyen avval együtt a nemzet színe-virága elveszett.

(Folyt. követk.)

